

DOI: <https://doi.org/10.32689/2523-4536/76-20>
УДК 338.48:711.4

Миндзя Ю.О.

аспірант,
Приватний вищий навчальний заклад
«Київський університет культури»

Myndzia Yurii

Postgraduate Student,
Private Higher Educational Institution
“Kyiv University of Culture”

СТРАТЕГІЧНІ ПІДХОДИ ДО ПРОМОЦІЇ ОБ’ЄКТІВ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ ЛЬВІВЩИНИ В КОНТЕКСТІ РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ: МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД ТА МІСЦЕВІ ІНІЦІАТИВИ

STRATEGIC APPROACHES TO THE PROMOTION OF CULTURAL HERITAGE SITES IN LVIV IN THE CONTEXT OF TOURISM DEVELOPMENT: INTERNATIONAL EXPERIENCE AND LOCAL INITIATIVES

Львівщина є привабливим об’єктом для розвитку туристичної індустрії. Промоція культурних об’єктів цього регіону відіграє ключову роль у зростанні туризму, сприяє збереженню національної ідентичності та стимулює економічний розвиток. Доведено, що ефективність промоції залежить від правильного вибору стратегічних підходів, що базуються на синтезі міжнародного досвіду та місцевих ініціатив. Встановлено, що важливим напрямом є створення кластерів культурного туризму, які об’єднують туристичні об’єкти, гастрономічні та культурні заходи, що дозволить підвищити туристичну привабливість регіону. Обґрунтовано, що базовим аспектом є необхідність розвитку інфраструктури з метою збільшення туристичних потоків. Стратегічні підходи до промоції об’єктів культурної спадщини регіону мають базуватися на міжнародному досвіді і місцевих ініціативах.

Ключові слова: туризм, історичний ландшафт, спадкові традиції, військовий стан, ракетна загроза, стратегічне рішення.

Lviv region, as a historical region with a rich cultural heritage, is an attractive object for the development of the tourism industry. It has been established that the promotion of cultural sites in this region plays a key role in the growth of tourism, contributes to the preservation of national identity and stimulates economic development. It is proved that the effectiveness of this promotion depends on the correct choice of strategic approaches based on the synthesis of international experience and local initiatives. It is established that among the important initiatives for the local level is the creation of cultural tourism clusters that combine tourist attractions, gastronomic and cultural events, which allows the formation of unique tourist products. In addition, it is important to cooperate with local communities, which can become not only custodians of cultural heritage but also active participants in its promotion. Local initiatives to preserve and promote historic architecture, art projects, and crafts can significantly enrich the tourist experience. Cultural tourism is one of the important tools, due to which something new is constantly being opened for citizens from different regions of Ukraine and stereotypes regarding them are leveled. The list of the most important objects of the first category directly includes architectural examples: churches, town halls, castles, palaces, temples. It is substantiated that one of the key aspects is the need to develop infrastructure capable of supporting an increase in tourist flows. Local and regional authorities should facilitate the development of transport, the creation of hotel and gastronomic facilities, and support cultural events that attract international tourists. In addition, the development of sustainable tourism is an important area for preserving cultural and natural resources. In summary, strategic approaches to promoting cultural heritage sites in Lviv should combine international experience and local initiatives, emphasizing innovative technologies, cooperation with local communities, and sustainable development. This combination will not only popularize the region on the international stage, but also preserve its cultural heritage for future generations.

Keywords: tourism, historical landscape, heritage traditions, martial law, missile threat, strategic decision.

Постановка проблеми. В умовах воєнного стану, який триває вже більше двох років, туристичний сегмент в Україні зазнав суттєвих втрат. До лютого 2022 року в Україну

приїжджало більше мільйона іноземних відвідувачів, адже територія та рівень розвитку держави пропонував всі можливі види відпочинку: морський, санаторний, гірськолижний;

міста-мільйонники привертати увагу багатьох поціновувачів архітектури, в тому числі музеїв, театрів, монументів.

Разом з тим, у 2022 році представниками туристичної галузі було сплачено до держказни лише 1.5 млрд. грн. збору, що на 31% менше, а ніж у попередньому році. Кількість суб'єктів господарювання, для яких дана сфера була основною, зазнала редукції на 17% [10]. Очікувано, що найбільші втрати поніс бізнес, який локалізувався в зонах проведення активних бойових дій (Донецьк, Луганськ, Запоріжжя, Херсон, Харків). В свою чергу, серед лідерів по сплаті податків і Львівщина. За перші три місяці поточного року від області до бюджету надійшло 60 млн 434 тис. грн, що на 16% більше ніж у 2022 році – 52 млн 59 тис. грн і на 59% більше ніж у 2021 році – 37 млн 900 тис. грн [11].

Така тенденція обумовлена не лише геополітичною ситуацією, а об'єктивно багатством регіону. Сюди входять як архітектурні пам'ятки, так і традиції, народне мистецтво, фестивалі. Промоція об'єктів культурної спадщини допомагає привабити туристів, що сприяє розвитку регіональної економіки та покращенню інфраструктури.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. На необхідності промоції об'єктів культурної спадщини наголошують у своїх дослідженнях такі вчені як Біланич Г. та Біланич Л., котрі детермінують вітчизняні культурні пам'ятки в переліку спадщини ЮНЕСКО, надаючи їм комплексну характеристику [1]. В свою чергу, Білушак Т.М. і Добровольська С.І. в рамках наукової статті оцінюють досвід іноземних держав, можливість його імплементації в Україні з позиції збереження локальної і загальнодержавної спадщини [2]. Актуальними є дослідницькі розвідки Криволапова Б., який вивчає наслідки пагубного впливу російсько-української війни для національного культурного доробку [6]. Ідентичній тематиці присвячена робота Рішняк О. [8].

Метою статті – ідентифікація кращих міжнародних практик та місцевих ініціатив, котрі сприяють промоції об'єктів культурної спадщини Львівщини в контексті розвитку туризму.

Виклад основного матеріалу дослідження. У сучасних умовах гуманізації суспільства, важко переоцінити роль культурної спадщини серед численних факторів, що супроводжують життя людства в цілому та окремого народу протягом всієї його історії. Культурно-історичні артефакти відіграють важливу роль у підтримці рівноваги в світі, сприяючи його збалансованому розвитку. Це стає основою для того, що кожна держава вбачає

своїм обов'язком зберігати власну ідентичність і культурно-історичну спадщину, а також передавати їх наступним поколінням. Історико-культурні території відіграють роль важливого комплексу, що забезпечує збереження найбільш значущих об'єктів. Зазвичай, ці унікальні території стають базою для регіональних систем спадщини, утворюючи їх каркас. Виокремлюють наступні види історико-культурних територій: археологічні, місця бойових дій, історичні шляхи та дороги, етноекологічні райони проживання певних районів; монастирські, палацові, садибні комплекси; історичні міські / сільські поселення й території.

У кожній області України маємо значну кількість об'єктів історії, які знаходяться на державному обліку. Серед них не лише національні, але й міжнародні надбання, які мають важливе історичне і культурне значення. Основним джерелом цінності цих об'єктів є національна історико-культурна та природна різноманітність, їхній унікальний характер та самобутність. Проте, кожен регіон має свої індивідуальні особливості у зв'язку з відмінностями в історичних здобутках, кількісних та якісних характеристиках цих об'єктів.

Культурний туризм є одним з важливих інструментів, за рахунок якого постійно відкривається щось нове для громадян з різних областей України і вирівнюються стереотипи у відношенні них. Львівщина – багатий на матеріальні та нематеріальні культурні здобутки регіон. В переліку найважливіших об'єктів першої категорії, безпосередньо перебувають архітектурні зразки: церкви, ратуші, замки, палаци, храми, зокрема:

- Пам'ятка археології національного значення «Городище літописного міста Звенигорода» на території с. Звенигород Пустомитівського р-ну Львівської обл.;
- Замок XV–XVII ст. у с. Свірж Перемишлянського р-ну Львівської обл.;
- Замок XVII ст. у с. Старе Село Пустомитівського р-ну Львівської обл.;
- Замок-палац XVI–XVII ст. у смт Поморяни Золочівського р-ну Львівської обл.;
- Замковий комплекс (палац з казематами) у м. Броди Бродівського р-ну Львівської обл.;
- Монастирський храм із дзвіницею XV–XVIII ст. в смт. Підкамін'ях Бродівського р-ну Львівської обл.;
- Палац Потоцьких кін. XIX ст. в с. Тартаків Сокальського р-ну Львівської обл.;
- Палацово-парковий комплекс «Садиба баронів Гредлів» у м. Сколе Сколівського р-ну Львівської обл.;
- Ратуша XVIII ст. у м. Добромиль Старосамбірського р-ну Львівської обл.;

– Костел 1758 р. у с. Годовиця Пустомитівського р-ну Львівської обл.;

– Костел XVII ст. Різдва Богородиці у м. Комарно Городоцького р-ну Львівської обл.;

– Костел Успіння Пресвятої Діви Марії у с. Білий Камінь Золочівського р-ну Львівської обл.;

– Церква Різдва Пресвятої Богородиці XVI ст. у смт. Щирець Пустомитівського р-ну Львівської обл.;

– Дерев'яна церква Собору Пресвятої Богородиці 1838 р. в с. Матків Турківського р-ну Львівської обл.;

– Дерев'яна церква Св. Михаїла 1663 р. у с. Ісаї Турківського р-ну Львівської обл.;

– Дерев'яна церква Воздвиження Чесного Хреста 1661 р. у м. Дрогобич Дрогобицького р-ну Львівської обл [9, с. 5].

Відповідно до ч. 1 ст. 3 Закону України «Про охорону культурної спадщини», державне управління в даній сфері покладається на Кабінет Міністрів України та спеціально уповноважені органи охорони культурної спадщини [7], а саме Міністерство культури та інформаційної політики України. Окрім зазначеного, органи місцевого самоврядування також опікуються збереженням культурної спадщини. Так, у довоєнний період саме на території Львівщини було створено бюро спадщини Львівської міської ради, що функціонує як координаційно-інформаційний центр з популяризації, збереження і відновлення спадщини Львова. Під їх егідою у 2023 році було реалізовано проект «Оператори спадщини», проведено низку виставок (до прикладу, «Моя квартира скинула шкіру»), реалізовано проект «100 років модернізму у Львові» в рамках програми «Львів 2020–2021: Фокус на культуру» тощо. Окрім зазначеного, міська рада посилила функцію контролю та підвищила штрафи за знищення культурних цінностей. Разом з тим, ми спостерігаємо також низку негативних змін, спричинених руйнуванням пам'яток через порушення, допущених працівниками в ході ремонтно-реставраційних робіт. Досить поширеним стали забудови історичних просторів, перепланування та незаконні новобудови в історичній частині міста, що має наслідком нищення історичних ландшафтів, за якими ведуть полювання туристи.

Слід відмітити якісно новий рівень у роботі музеїв. Широкий спектр та оновлення експозицій зазнали Історичний, Етнографічний музей, Музей І. Франка, Музей «Територія терору», Львівська галерея мистецтв. Окрім того, що були репрезентовані експозиції європейського рівня, створено також інтерактивні екскурсії, відповідно до сучасних стандартів.

Нематеріальна культурна спадщина – це не лише спадкові традиції минулого, а й сучасні сільські та міські практики, у яких беруть участь різноманітні культурні групи [2, с. 44]. В довоєнний період очевидним був ріст якості культурних проєктів, ініційованих молодими й талановитими діячами мистецтва. До прикладу, проєкт «Контрфорс» щомісяця у нових локаціях розповідає про маловідомі імена, які формують українську культуру; щорічно у місті проводять резонансний Jazz Fest, який збирає поціновувачів цього музичного напрямку із усієї країни та світу; одна із наймасштабніших подій «Zaxidfest» у с. Родатичі акумулює тисячі фанатів у одній локації. Львівщина – була і залишається місцем проведення низки презентацій, лекцій, виставок як на безкоштовній, так і платній основі (до прикладу, Підземелля Єзуїтів).

В контексті проблемних аспектів, які стосуються нематеріальної спадщини, виділяємо діяльність непрофесійних екскурсиводів (починаючи від некоректного сприйняття матеріалу і завершуючи мовним викладом матеріалу); появу в центральній частині міста дрібних торговців, котрі псують загальний туристичний імідж, пріоритет заробітку перед просвітою та культурою [4, с. 18].

Проблема збереження культурної спадщини під час воєнних конфліктів є однією з найскладніших завдань у сфері охорони пам'яток. Під час збройних конфліктів світова культурна спадщина завжди стає вразливою, адже загрози та ризики у відношенні її безпеки невпинно ростуть. Російська війна 2014 року та повномасштабне вторгнення в 2022 році суттєво підвищили актуальність цієї проблеми для українського суспільства.

Півтора роки українці спостерігають, як Росія невпинно намагається знищити нашу державність, культуру й ідентичність. У перші дні війни на Київщині було спалено Іванківський історико-краєзнавчий музей, в якому зберігалися твори М. Примаченко. Архів-бібліотека Фонду В. Чорновола у с. Лісова Буча була знищена прицільним ударом, а Національний літературно-меморіальний музей Г. Сковороди у с. Сковородинівка на Харківщині теж був зруйнований. Навіть коли найцінніші колекції провідних музеїв країни були заздалегідь евакуйовані, розширення географії воєнних дій ускладнив фізичний захист нерухомих об'єктів.

Велика кількість пам'яток архітектури в різних областях України постраждала від обстрілів. До них відносяться, зокрема, Святогірська лавра на Донеччині, Троїцько-Іллінський та Слецький Успенський монастирі в Чернігові,

і Воронцовський палац в Одесі. Також були спеціально підірвані або пошкоджені пам'ятники, такі як меморіал В. Сліпаку в Донецькій області, пам'ятник загиблим солдатам ЗСУ на Київщині та багато інших. Бібліотеки, які зазнали збитків, включають наукову бібліотеку Маріупольського краєзнавчого музею, Центральну публічну бібліотеку Вугледарської міської громади, Центральну наукову бібліотеку Харківського національного університету ім. В. Каразіна, та Чернігівську міську бібліотеку ім. М. Коцюбинського. Пам'ятки археології також пошкоджені через облаштування вогневих позицій та ліній оборони [8, с. 162].

Об'єкти культурної спадщини, розташовані на територіях, де відсутні масштабні бойові дії, знаходяться в менш загрозливому становищі. Хоча всій Україні безперервно загрожують ворожі ракетні обстріли, ймовірність пошкодження пам'яток через точкові удари менше. Для значної частини цих об'єктів застосовуються низка превентивних заходів, таких як захист об'єктів дерев'яної архітектури за допомогою різноманітних засобів пожежогасіння, включаючи мішки з піском для обкладання пам'ятників, металеві конструкції для захисту скульптур, а також спеціальні щити для вітражів та віконних прорізів в історичних будівлях.

У 1954 році Гаазька конвенція визначила правила, спрямовані на захист культурних цінностей в умовах збройних конфліктів [5]. Вказаний документ підписано як РФ, так і Україною. Вона встановила синій щит як впізнавальний знак для позначення культурних об'єктів та гарантування їх недоторканості. Поняття умисного знищення культурних цінностей як воєнного злочину було ще детальніше розвинено в Резолюції 2347 Ради Безпеки ООН у 2017 році. Ця резолюція відзначила події руйнування культурних об'єктів, які були спричинені «Ісламською державою». Міжнародна спільнота вживає заходів для захисту культурної спадщини України. Генеральний директор ЮНЕСКО підкреслила важливість збереження культурної спадщини України як свідчення минулого і каталізатора миру у майбутньому. Комітет ЮНЕСКО з захисту культурних цінностей у разі збройного конфлікту провів позачергове засідання для обговорення ситуації і надав попередню фінансову допомогу у розмірі 50 тис. \$ для проведення невідкладних заходів, таких як захист об'єктів на місці та евакуація культурних цінностей.

Зусилля з боку міжнародних організацій та фахівців у сфері збереження культурної спадщини спрямовані на визначення потреб у матеріалах та навичках для захисту будівель,

статуй та артефактів від обстрілів, а також на їхнє переміщення до безпечних місць. Міжнародна спільнота регулярно проводить онлайн-зустрічі для обговорення технічних аспектів цього завдання. Багато країн та культурних установ відгукнулися на заклики про допомогу. Це включає в себе ініціативи, спрямовані на фінансову підтримку українських музеїв, надання необхідних матеріалів і засобів для збереження, а також оцифрування колекцій культурної спадщини [6]. Українські культурні цінності зберігаються та відтворюються для майбутніх поколінь завдяки координації зусиль та підтримці міжнародного співтовариства.

Громадські організації Львівщини за більше ніж двохрічну діяльність по збереженню пам'яток культурної спадщини від потенційних ракетних загроз провели кропітку роботу, зокрема щодо об'єктів, розташованих у зоні підвищеного ризику. Враховуючи відсутність попереднього досвіду та напрацьованих методик збереження пам'яток в умовах війни, пам'яткоохоронці радше керувалися здоровим глуздом та професійними навичками, застосовуючи при цьому індивідуальний підхід. До прикладу, розташовані на території Успенської церкви вітражі українського художника Петра Холодного вирішили закрити ґратами, при цьому встановивши спеціальні OSB-плити, котрі здатні витримати вибухову хвилю і не дати зруйнувати чи суттєво пошкодити об'єкт. У випадку із центральними вітражами храму св. Іоана Золотоустого, було прийнято рішення перемістити їх у бомбосховище, тоді як інші вітражі закрили мінеральною ватою.

Потенційно вразливою ціллю являються скульптури, котрі знаходяться в територіальній близькості із іншими стратегічно важливими об'єктами, такими як Львівська міська рада. Відповідно, у першу чергу прийнято заходи із охорони фонтанів скульптур давньогрецьких богів у стилі класицизму відомого львівського скульптора Гартмана Вітвера – Нептуном, Діаною, Адонісом та Амфітритою, що знаходяться на площі Ринок, а також скульптур святих римо-католицької церкви, розташовані навколо Латинської Катедри. Для їх обгортання було застосовано гідробар'єри, штучно сформувавши мембрану, котра дає змогу об'єкту дихати, а за тим огорнули паропроnikною плівкою [9].

Подібного роду кейси, на нашу думку, мають зберігатися у окремо викладених методичних рекомендаціях, адже вони є корисними не лише на випадок збройних конфліктів та воєн, але і у випадку природних катастроф. Серед трендів по збереженню об'єктів світової спадщини можемо виділити наступні:

– розвиток державних програм, спрямованих на збереження історичних будівель від знесення, та стимулювання на повторне використання споруд;

– розвиток законодавчої бази, що регулює питання охорони та підтримки об'єктів культурної спадщини, у тому числі використання природної, культурної й історичної спадщини на конкретних територіях – наприклад, національних парках;

– підтримка проєктів, спрямованих на популяризацію об'єктів культурної спадщини і розвиток туризму із залученням об'єктів культурної спадщини;

– цифровізація – високі темпи розвитку ІТ, що дають змогу освоювати інноваційні засоби для надання доступу громадянам до масиву знань, знань, наприклад, проєкт «Europeana» – найбільше у світі сховище метаданих, завдяки якому можна отримати доступ до об'єктів культурної спадщини через сайти установ-охоронців;

– популяризація об'єктів культурної спадщини та забезпечення масового доступу до них;

– консервація археологічних об'єктів для їхнього дослідження у майбутньому;

– залучення місцевого населення до збереження та інтеграції об'єктів культурної спадщини в економіку;

– розвиток тренду з приватизації об'єктів культурної спадщини із накладанням зобов'язань на приватних власників.

Впроваджуючи нові проєкти та стратегічні рішення, котрі прямо чи опосередковано стосуються збереження культурної спадщини Львівщини, вважаємо за доцільне звернути увагу на проєкт Cultural heritage in action, який акумулює найкращі ініціативи щодо промоції культурної спадщини. Насамперед він створений для обміну досвідом серед фахівців різних країн, які готові ділитися своїми передовими практиками, однак і для туристів це чудова можливість збагатити свою подорож: дізнатися про неочевидні локації, події, пам'ятки та сайти, куди варто зазирнути. На сайті представлено інтерактивну мапу з локаціями, на яких було здійснено різні проєкти. Клікнувши

на іконку геолокації, можна прочитати про суть челенджу, про те, як він був вирішений, і про те, скільки грошей було на це витрачено. У розділі Top Tips з одиничного кейса виведені універсальні практичні поради щодо роботи з об'єктами культурної пам'яті. Для більшої частини проєктів є відео та подкасти.

Насамкінець важливо підкреслити ще одне надважливе завдання, яке мають ставити перед собою керівники будь-якого малого історичного міста – всебічну підтримку місцевих ініціатив та ентузіастів. Розвиток історико-культурного, природного туризму – велика і копітка робота. Вона вимагає справжнього захоплення, культури, розуміння і самовідданості. Без зацікавлених у справі людей нічого не вийде. Тільки їм під силу зрушити бюрократичні перепони й адміністративні бар'єри, які так заважають корисним починанням у нашій Вітчизні, зберегти архітектурну спадщину і вдихнути творчість у розвиток малих і великих міст.

Висновки. Збереження культури свого роду дає можливість для консолідації нації, для підтримки міцних зв'язків минувшини та сьогодення. У час бурхливих соціальних перетворень в країні та на фоні процесу всевітньої глобалізації постає завдання зберегти свою національну культуру, як міцний фундамент, що є духовним обличчям нації. Культурний туризм грає важливу роль у сприянні самосвідомості та відновленні локальних традицій. Особливо для молоді це допомагає усвідомити історичну та культурну цінність своєї країни, підвищує гордість за неї. Розвиток культурного туризму залежить від історичного та культурного потенціалу країни, доступу до нього та умов проживання туристів. Об'єктами культурного туризму можуть бути як історико-культурна спадщина (включаючи історичні місця, архітектурні комплекси, археологічні розкопки, музеї, народні промисли, обряди та фольклорні вистави), так і сучасна культура (виставки, фестивалі, кулінарія та національні костюми). Перспективи подальших наукових пошуків вбачаємо у окресленні напрямків міжрегіональної співпраці для розвитку туризму в Україні.

Список використаних джерел:

1. Біланич Г., Біланич Л. Національна культурна спадщина: пам'ятки України у списку Світової спадщини ЮНЕСКО. *Колективна монографія*. Publishing House «UKRLOGOS Group» 2021. С. 17–26. DOI: <https://doi.org/10.36074/kisybfmn.ed-1.02> (дата звернення: 25.08.2024).
2. Білушак Т. М., Добровольська С. І. Європейські та національні аспекти охорони, збереження та популяризації нематеріальної культурної спадщини: цифрові колекції у веб-інформаційному середовищі. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*. 2023. № 1. С. 41–52.
3. Захист культурної спадщини під час війни: Львівський вимір. *Бюро спадщини* : веб-сайт. URL: <https://spadshchyna.lviv.ua/zahyst-kulturnoyi-spadshhyny-pid-chas-vijny-lvivskiy-vymir/> (дата звернення: 25.08.2024).

4. Зміни роботи з культурною спадщиною у місті за 2018–2019 роки. Sociological Center : *Reherit* : веб-сайт. URL: https://reherit.org.ua/wp-content/uploads/2021/04/Report_Lviv_0120_fin.pdf (дата звернення: 25.08.2024).
5. Конвенція про захист культурних цінностей у випадку збройного конфлікту від 14.05.1954 р. *ZakonOnline* : веб-сайт. URL: https://zakononline.com.ua/documents/show/140770__652929 (дата звернення: 26.08.2024).
6. Криволапов Б. Захист культурних цінностей в умовах агресії Російської Федерації. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка*. 2022. Вип. 2(56). С. 100–102.
7. Про охорону культурної спадщини: Закон України від 08.07.2000 № 1805-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1805-14#Text> (дата звернення: 24.08.2024).
8. Рішняк О. Культурна спадщина у воєнному конфлікті: міжнародний досвід другої половини ХХ – початку ХХІ ст. та українська дійсність. *Український історичний журнал*. 2022. № 4. С. 159–173.
9. Спадщина Львівщини: візії та функції. Звіт за результатами інтерв'ювання архітекторів, менеджерів і менеджерок культури, працівників та працівниць туристичної галузі. Київ : Український Культурний Фонд, 2022. 70 с.
10. Тарасовський Ю. Внутрішній туризм. З початку війни понад 45% українців подорожували країною. *Forbes Ukraine* : веб-сайт. URL: <https://forbes.ua/news/vnutrishniy-turizm-z-pochatku-viyni-ponad-45-ukrainsiv-podorozhuvali-krainoyu-08092023-15885> (дата звернення: 27.08.2024).
11. Туристична статистика України: динаміка податкових надходжень по регіонах. *Державне агентство розвитку туризму* : веб-сайт. URL: <https://www.tourism.gov.ua/blog/turistichna-statistika-ukrayini-dinamika-podatkovih-nahodzhen-po-regionah> (дата звернення: 27.08.2024).

References:

1. Bilanych, H., & Bilanych, L. (2021). *Natsionalna kulturna spadshchyna: pamiatky Ukrainy u spysku Svitovoi spadshchyny YuNESKO [National Cultural Heritage: Monuments of Ukraine in the UNESCO World Heritage List]*. Kolektyvna monohrafiia. Publishing House “UKRLOGOS Group”, 17–26. DOI: <https://doi.org/10.36074/kisybfmn.ed.1.02> (in Ukrainian)
2. Bilushchak, T. M., & Dobrovolska, S. I. (2023). Yevropeiski ta natsionalni aspekty okhorony, zberezhenia ta populiaryzatsii nematerialnoi kulturnoi spadshchyny: tsyfrovi kolektsii u veb-informatsiinomu seredovyshchi [European and National Aspects of Protection, Conservation and Popularization of Intangible Cultural Heritage: Digital Collections in the Web Information Environment]. *Bibliotekoznavstvo. Dokumentoznavstvo. Informolohiia*, 1, 41–52. (in Ukrainian)
3. Biuro spadshchyny. (n.d.). Zakhyst kulturnoi spadshchyny pid chas viiny: Lvivskiy vymir [Protection of Cultural Heritage during the War: Lviv Dimension]. Available at: <https://spadshchyna.lviv.ua/zahyst-kulturnoyi-spadshchyny-pid-chas-vijny-lvivskiy-vymir/> (in Ukrainian)
4. Sociological Center. (n.d.). *Zminy roboty z kulturnoiu spadshchynoiu u misti za 2018–2019 roky [Changes in the work with cultural heritage in the city for 2018–2019]*. Reherit. Available at: https://reherit.org.ua/wp-content/uploads/2021/04/Report_Lviv_0120_fin.pdf (in Ukrainian)
5. ZakonOnline. (n.d.). *Konventsiiia pro zakhyst kulturnykh tsinnosti u vypadku zbroinoho konfliktu vid 14.05.1954 r. [Convention for the Protection of Cultural Property in the Event of Armed Conflict of 14.05.1954]*. Available at: https://zakononline.com.ua/documents/show/140770__652929 (in Ukrainian)
6. Kryvolapov, B. (2022). Zakhyst kulturnykh tsinnosti v umovakh ahresii Rosiiskoi Federatsii [Protection of Cultural Values in the Conditions of Aggression of the Russian Federation]. *Visnyk Kyivskoho natsionalnoho universytetu imeni Tarasa Shevchenka*, 2(56), 100–102. (in Ukrainian)
7. Verkhovna Rada of Ukraine. (2000). *Pro okhoronu kulturnoi spadshchyny: Zakon Ukrainy vid 08.07.2000 № 1805-III [On the Protection of Cultural Heritage: Law of Ukraine of 08.07.2000 No. 1805-III]*. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1805-14#Text> (in Ukrainian)
8. Rishniak, O. (2022). Kulturna spadshchyna u voiennomu konflikti: mizhnarodnyi dosvid druhoi polovyny ХХ – pochatku ХХІ st. ta ukrainska diisnist [Cultural heritage in the military conflict: international experience of the second half of the twentieth – early twenty-first centuries and Ukrainian reality]. *Ukrainskyi istorichnyi zhurnal*, 4, 159–173. (in Ukrainian)
9. Ukrainskyi Kulturnyi Fond.(2022). *Spadshchyna Lvivshchyny: vizii ta funksii. Zvit za rezultatamy interv'iuвання arkhitektoriv, menezheriv i menezherok kultury, pratsivnykiv ta pratsivnyts turystychnoi haluzi [Heritage of Lviv Region: Visions and Functions. Report on the results of interviews with architects, cultural managers, workers in the tourism industry]*. Kyiv: Ukrainskyi Kulturnyi Fond. (in Ukrainian)
10. Tarasovskiy, Yu. (2023). Vnutrishnii turizm. Z pochatku viiny ponad 45% ukrainsiv podorozhuvaly krainoiu [Internal tourism. Since the beginning of the war, more than 45% of Ukrainians have traveled around the country]. *Forbes Ukraine*. Available at: <https://forbes.ua/news/vnutrishniy-turizm-z-pochatku-viyni-ponad-45-ukrainsiv-podorozhuvali-krainoyu-08092023-15885> (in Ukrainian)
11. Derzhavne ahentstvo rozvytku turizmu. (n.d.). Turystychna statystyka Ukrainy: dynamika podatkovykh nahodzhen po rehionakh [Tourism statistics of Ukraine: dynamics of tax revenues by regions]. Available at: <https://www.tourism.gov.ua/blog/turistichna-statistika-ukrayini-dinamika-podatkovih-nahodzhen-po-regionah> (in Ukrainian)